

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

Quality Development Strategy for the Primary School
in Special Economy Eastern Corridor

ธราธิป วงษ์แก้ว

รศ.ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี

รศ.ดร.อจรร่า วัฒนารงค์

ผศ.ดร.สมศักดิ์ เอี่ยมคงสี

หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยพะเยา

Tharatip Wongkaew

Assoc. Prof. Dr. Dr. Sakchai Niruntawee

Assoc. Prof. Dr. Atchara Wattananarong

Asst. Prof. Dr. Somsak Iamkongsi

Doctor of Philosophy Program in Educational Administration

University of Phayao

Email: 62160274@up.ac.th

วันที่รับบทความ: 17 ตุลาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 25 ธันวาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2565

Received: October 17, 2022; Revised: December 25, 2022; Accepted: December 30, 2022

บทคัดย่อ

จากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเร่งพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายในประเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนการพัฒนาพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายในประเทศให้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะภายในประเทศตนเองเท่านั้น โดยเฉพาะด้านการค้าในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน การขนส่งคมนาคม การติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว ทันสมัย ประกอบกับเทคโนโลยีที่เข้ามาเกี่ยวข้องในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศต่าง ๆ มีโอกาสและสามารถทำการค้าระหว่างประเทศได้สะดวกมาก และรวดเร็วยิ่งขึ้น ส่งผลให้การแข่งขันด้านเศรษฐกิจของโลกเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย รัฐบาลไทยโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีนโยบายพัฒนาประเทศไทย ด้วยการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเพื่อต่อยอดอุตสาหกรรมเดิมที่มีอยู่ และจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ที่ครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง รวมถึงเขตจังหวัดอื่นที่ติดต่อหรือเกี่ยวข้องตามทิศแผนกรรมการนโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกกำหนดเพิ่มเติมโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รับผิดชอบต่อการสังคม มีการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก

มีศักยภาพในการแข่งขันทุกด้านและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม ตลอดจนการกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม พร้อมนี้รัฐบาลได้ดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศเพื่อรองรับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การคมนาคมและการขนส่งพื้นฐานทั้งสนามบิน ท่าเรือ ถนน ระบบโทรคมนาคม ระบบสาธารณสุข โภค ต่าง ๆ และโลจิสติกส์ให้เชื่อมโยงพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศไทยบูรณาการตามนโยบายการพัฒนาประเทศ ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ Thailand 4.0 “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้เสนอโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor Development) ต่อคณะรัฐมนตรี ในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่เสนอและมอบหมายให้นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี ร่วมกับกระทรวงคมนาคม กองทัพอากาศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาจัดทำรายละเอียดโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีเพื่อรองรับระบบการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มในการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในอนาคตและให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมทุกด้านภายในปี 2561 ทั้งนี้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีคำสั่ง ที่ 2 /2560 เรื่อง การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก สั่ง ณ วันที่ 17 มกราคม 2560 ให้กำหนดมาตรการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกหรือ EEC ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์การพัฒนา, เขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

Abstract

Of the changes in the current global economic system, as a result, various countries must accelerate the development of domestic economic systems to keep up with changes and increase competitiveness. as well as the development of the domestic economic system not to be limited to the scope within one's own country only especially in trade in the current economy. transportation communication that is convenient, fast, and modern, together with the technology involved in the economy. This gives countries the opportunity and ability to trade more internationally. It's more convenient and faster. Causing the world's economic competition to increase accordingly the Thai government, headed by General Prayut Chan-o-cha, prime minister, has the policy to develop Thailand with industrial investment to extend the existing industry and establishing the Eastern Economic Corridor (EEC) that covers three provinces, Chachoengsao; Chonburi and Rayong including other provinces that are contacted

or related as further specified by the Eastern Economic Corridor Policy Committee with the approval of the cabinet. The objective is to reform Thailand's economy and improve the people's quality of life for a better quality of life. Socially responsible Consumption that is environmentally friendly and in line with the regulations of the world community. The potential has to compete in all aspects and increase the competitiveness of the country as a whole as well as the distribution of economic and social development to various areas appropriately. At the same time, the government has developed domestic infrastructure to support the expansion of the country's economy, such as transportation and basic transportation, including airports, ports, and road systems. Telecommunications Public utilities and logistics connect to other areas related to the 10 target industries of Thailand integrated according to the country's development policy. Under the philosophy of sufficiency economy towards Thailand 4.0 "Stable, Prosperous, Sustainable"

The Office of the National Economic and Social Development Board proposed the Eastern Economic Corridor Development project to the Cabinet. At the cabinet meeting on June 28, 2016, the Cabinet approved the proposal and assigned Mr. Somkid Jatusripitak deputy prime minister in cooperation with the Ministry of Transport, the Navy, and relevant agencies Jointly consider preparing the details of the Eastern Economic Corridor to the development project. According to the Prime Minister's order to support the economic competition system that tends to expand more in the future and to achieve concrete results in all aspects by the year 2018, General Prayut Chan-o-cha, as the head of the National Council for Peace and Order The National Economic Corridor issued an order No. 2/2560 on the development of the Eastern Economic Corridor ordered on January 17, 2017, to impose measures for the development of the Eastern Economic Corridor (EEC) to achieve concrete results as soon as possible.

Keyword: development strategy, Eastern Economic Corridor: EEC

บทนำ

การพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกหรือการมองว่า เขตระเบียงเศรษฐกิจมีการพัฒนาหรือไม่ จะพิจารณาจาก “คุณภาพของคน” และตัวบ่งชี้ที่บอกคุณภาพคือ “การศึกษา” ที่เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาให้มีคุณภาพการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นตามที่

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มี “ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา” เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ โดยให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาเป็นและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ เพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีการพัฒนาที่สมดุลรอบด้าน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยจึงให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาจะต้องมีมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา แม้ว่าการพัฒนาให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจะผ่านไปแล้วช่วงระยะหนึ่งคือ รอบทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2542-2551) กระแสสังคมก็ยังคงมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยก็ยังไม่สามารถบอกได้ชัดเจนว่ามีคุณภาพจริงหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษายังไม่เข้มแข็ง สถานศึกษาไม่สามารถสร้างระบบคุณภาพให้เกิดได้อย่างจริงจัง มีการมุ่งเน้นการปรับปรุงเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานจากการประเมินภายนอกเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้เป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาให้เป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น นั่นคือ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เข้มแข็ง และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในภารกิจปกติ โดยเฉพาะการดำเนินงานตามกฎกระทรวงว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ซึ่งครอบคลุม 8 ด้าน คือ กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดระบบบริหารและดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในและจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (การประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553, 2554 หน้า 45)

การประเมินภายนอกรอบสอง (พ.ศ. 2549-2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ไม่ได้รับการรับรองจากการประเมินในครั้งแรกหลายโรงเรียน จึงต้องมีการพัฒนาปรับปรุงแผนการพัฒนาแล้วดำเนินการส่งแผนการพัฒนาและผลการดำเนินการให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้รับรองให้ กอปรกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประเทศของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) พบว่า สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานบางส่วนไม่ได้รับ

การรับรองมาตรฐานพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวบ่งชี้ที่ 5 เกี่ยวกับผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรซึ่งจะเห็นได้จากคะแนนผลการทดสอบระดับชาติหรือ O-NET ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ส่งผลให้สถานศึกษาไม่ได้รับการรับรองคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือ องค์การมหาชน รวมทั้งผลการประเมิน ตัวบ่งชี้ที่ 4 นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรณ์ญาณมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ส่วนใหญ่มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้หรือระดับควรปรับปรุง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2552 : หน้า 24-25) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาไม่สามารถพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเกิดความสามารถและทักษะกระบวนการคิด และผลสะท้อนจากการทดสอบในระดับชาติ (National Test) พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลการทดสอบต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งทำให้เห็นว่าความสามารถของนักเรียนยังต่ำกว่ามาตรฐาน ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ และสมควรพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนจนทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความสามารถและทักษะตามหลักสูตรอย่างหลากหลาย จากสภาพการณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่ามาตรฐานการศึกษาและคุณภาพผู้เรียน ยังต่ำกว่าเกณฑ์ซึ่งเป็นปัญหาด้านการจัดการศึกษาของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง

การปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) รัฐบาลมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลักสามประการ คือ พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาการเรียนรู้ของคนไทยเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการศึกษา โดยมีกรอบการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ พัฒนาคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ การปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จย่อมต้องอาศัยปัจจัยหลักหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยระดับปฏิบัติ คือระดับสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดหมายของการศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจำเป็นต้องมีศักยภาพ สมรรถภาพและคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อดำเนินการให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของการบริหาร (ธีระ รุญเจริญ, 2550 หน้า 4)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์และเป้าหมายของชาติ นโยบายแห่งชาติดและมาตรการเฉพาะ ซึ่งเป็นแนวทาง ทิศทางและวิธีการที่ทุกองค์กรและคนไทยทุกคนต้องการบรรลุร่วมกัน คือ ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในทุกสาขาของกำลังอำนาจแห่งชาติ อันได้แก่ การเมืองภายในประเทศ การเมืองต่างประเทศเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการพลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ดังวิสัยทัศน์ที่ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่าง

เป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยได้น้อมนำหลัก "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" มาเป็นปรัญชาทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสมส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนั้นได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาคและระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาพร้อมทั้งแผนงาน/โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันยังได้กำหนดแนวคิดและกลไกการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลที่ชัดเจนเพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559)

จากผลการประเมินภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทำให้ทราบว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ไม่ได้ได้รับการรับรองจากการประเมินไม่ได้รับรองมาตรฐานครบทุกสถานศึกษา โดยสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการประเมินส่วนใหญ่นั้นมีระดับคุณภาพมาตรฐานขั้นต่ำเป็นส่วนใหญ่ในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียน เห็นได้จากนักเรียนอ่านไม่คล่อง ขาดคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดนั้นทุกส่วนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องให้การช่วยเหลือสนับสนุนสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะโรงเรียนต่าง ๆ ยังต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และสำหรับแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น สถานศึกษาต่าง ๆ จะมีแผนเป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินงานและมีการมอบหมาย

ผู้รับผิดชอบอยู่แล้วแต่อาจจะไม่ได้ดำเนินการได้ครอบคลุมสอดคล้องกับมาตรฐาน ไม่ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ไม่มีการตรวจสอบทบทวนหรือวิเคราะห์ประเมินผลการดำเนินการ หรือแม้แต่นำผลที่ได้ไปแก้ไขปรับปรุงพัฒนา จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว เพื่อตอบสนองการจัดการโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตระยองเศรษฐกิจภาคตะวันออก ว่าด้วยการศึกษาเป็นฐานสร้างคน สร้างชาติ การสะท้อนถึงคุณภาพของผู้เรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู และการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยอย่างยิ่งการศึกษาเป็นรากฐานทางสังคมหากแต่มีโรงเรียนที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ แสดงให้เห็นว่ายุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลไปถึงการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกบทความนี้จะนำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ แนวทฤษฎีการบริหารและการจัดการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา นโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาเขตพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และการประเมินยุทธศาสตร์

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานไปสู่การปฏิบัติ มีนักบริหาร และนักการศึกษาได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ ดังนี้

ความหมายของยุทธศาสตร์

ปัจจุบันสภาวะแวดล้อมและบริบทในการดำเนินงานต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงขึ้นตลอดเวลา การบริหารจัดการองค์กรจึงต้องมีทิศทางและมีแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปถึงจุดหมายที่ต้องการ (คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553, หน้า 29) สำหรับความหมายของยุทธศาสตร์ มีดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ (Strategy) มีความหมายรวมถึง “จุดหมายปลายทาง (End) และวิธีการสู่จุดหมายปลายทาง (Means) เชิงนโยบาย” ซึ่งใช้ในการกำหนดนโยบายจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT) ตามหลักวิชาการส่วนคำว่า “กลยุทธ์” (Strategies) หมายถึง “วิธีการสู่จุดหมายปลายทาง (Means) ระดับปฏิบัติการและเป็นแนวทางเพื่อตอบสนองวิธีการสู่จุดหมายปลายทางระดับนโยบาย” สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 หน้า 5)

ยุทธศาสตร์บัญญัติมาจาก strategy มีความหมายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับยุทธวิธี ซึ่งบัญญัติมาจาก tactics คำนี้จึงมักปรากฏอยู่ในบริบทเดียวกันโดย strategy จะใช้ในรูปเอกพจน์ ส่วน tactics จะใช้ในรูปพหูพจน์ โดยเฉพาะในวงการทหารอาจใช้คำว่า กลยุทธ์แทนยุทธศาสตร์ และใช้กลวิธีแทนยุทธวิธี ทั้ง 4 คำเป็นศัพท์รัฐศาสตร์ของราชบัณฑิตยสถานและยังมีใช้ในทางธุรกิจและทั่วไป ดังนั้น เมื่อความสัมพันธ์ระหว่าง strategy กับ tactics อาจสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ (กลยุทธ์) หมายถึง แผนปฏิบัติการโดยรวมเพื่อให้มีชัยเหนือ

เข้าศึกษาหรือคู่แข่งเพื่อประสบความสำเร็จในธุรกิจเพื่อบรรลุเป้าหมาย เช่น ความก้าวหน้าของหน่วยงาน ส่วนยุทธวิธี หมายถึง วิธีการในระดับรายละเอียดที่นำมาใช้เพื่อดำเนินตามแผนยุทธศาสตร์ หรือแผนกลยุทธ์ที่วางไว้แล้ว สมานิศ วิจิตร (2551 หน้า 1)

เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ (2552 หน้า 921) กล่าวว่ายุทธศาสตร์ หมายถึง แผนและนโยบายการสู้รบซึ่งจะใช้ควบคู่กับยุทธศาสตร์

นิมิต ผ่องจิตร (2556 หน้า 30) กล่าวว่ายุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีการ (Ways) ที่จะนำพลังอำนาจ (Power) มาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Objective) ที่กำหนดไว้ ยุทธศาสตร์จึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างเครื่องมือ (Means) กับจุดมุ่งหมาย (Ends) แต่เครื่องมือและจุดมุ่งหมายนี้จะไม่มีความไม่เหมาะสมกัน การที่จะหาวิธีการที่สามารถใช้เครื่องมือที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายภายใต้การแข่งขันที่รุนแรงจึงไม่ใช่เรื่องง่าย การค้นหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดจึงจำเป็นต้องนำมาประกอบการพิจารณา

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2557 หน้า 6) กล่าวว่ายุทธศาสตร์ คือ แนวทางในการบรรลุจุดหมายของหน่วยงาน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2554 หน้า 6) กล่าวว่ายุทธศาสตร์ คือ แนวทางหรือวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่มีอุปการะวิถีแบบใดในเชิงบวกภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ประกอบด้วยหลายขั้นตอนตามที่หน่วยงานกำหนดไว้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ

ดำรงค์ วัฒนา (ม.ป.ป. สื่อออนไลน์) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง การนำองค์การเพื่อมุ่งไปสู่เป้าประสงค์ที่ได้วางไว้

Goodstein, L.D., Noland, T.M. and J.W. Pfeiffer (1992) ได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ว่า หมายถึง กระบวนการกำหนดการปฏิบัติและประเมินผล เพื่อใช้ในการตัดสินใจในกิจการรวม ที่ทำให้องค์การสามารถดำเนินงานประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ระยะยาว

สรุป ยุทธศาสตร์ หมายถึง การกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานให้องค์การปฏิบัติตามเพื่อให้องค์การสามารถปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

การวางแผนยุทธศาสตร์

ความหมายของการวางแผนยุทธศาสตร์

การวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Planning) เป็นส่วนหนึ่งหรือขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการบริหารยุทธศาสตร์ (Strategic Administration Process) ซึ่งมีนักวิชาการ นักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ให้ความหมายของการวางแผนยุทธศาสตร์ ดังนี้

ความหมายของการวางแผนยุทธศาสตร์ หรือการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) คือ กระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กร โดยกำหนดสถานการณ์ในอนาคตที่ต้องการบรรลุและกำหนดแนวทางในการบรรลุสภาพการณ์ที่กำหนดบนพื้นฐานข้อมูลรอบด้านอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 หน้า 4) สอดคล้องกับมนตรี สิงห์สุวรรณได้ให้

ความหมายของแผนยุทธศาสตร์ว่า หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจกำหนดการกระทำ และสิ่งที่ควรจะต้องปฏิบัติอย่างเป็นระบบเอาไว้เป็นการล่วงหน้า ซึ่งการดำเนินการเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการใช้ดุลยพินิจเพื่อให้ได้คำตอบว่าองค์กรของเราต้องการจะเป็นอะไร โดยจะต้องทำอย่างไร เพื่อให้ได้อะไร ช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่กำหนดไว้ นั่นคือ การทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (มนตรี สิงห์สุวรรณ, 2556 หน้า 1) การกำหนดทิศทางการนำองค์กรไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ ก้าวสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคต (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2555 หน้า 3) การทำให้กระบวนการทำงานและความคิดริเริ่มในการเรียนรู้สอดคล้องในแนวทางเดียวกันกับทิศทางยุทธศาสตร์ขององค์กรเพื่อทำให้มั่นใจว่า การปรับปรุงและการเรียนรู้ดังกล่าวแสดงถึงการที่องค์กรเตรียมพร้อมในเรื่องการจัดลำดับความสำคัญและนำสิ่งที่จัดลำดับความสำคัญไปปฏิบัติอย่างจริงจัง(คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2560 หน้า 6) การวางแผนยุทธศาสตร์ คือ การนำแนวคิดทฤษฎีการบริหารยุทธศาสตร์ (Strategic Management) ซึ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) ประกอบด้วยกระบวนการหลัก 4 ประการ ได้แก่ การตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environment Scanning) การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation) และการประเมินผลและควบคุม (Evaluation and Control) (Morgan G, 1997)

สรุป การวางแผนยุทธศาสตร์ หมายถึง การกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดวิสัยทัศน์ให้เห็นภาพในอนาคต การกำหนดยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ และการประเมินยุทธศาสตร์

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ คือ แนวทางการดำเนินงานที่กำหนดวิธีการปฏิบัติงานการควบคุม การกำกับติดตาม บุคคลหรือองค์การให้สามารถปฏิบัติงาน บรรลุวัตถุประสงค์ อย่างถูกต้องในระยะเวลาตามที่กำหนด และการจัดทำยุทธศาสตร์ จะต้องประกอบด้วย 1) การประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม (Environment Scanning) 2) การกำหนดทิศทาง (Direct Setting) 3) การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) 4) การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategy Implement) และ 5) การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control) ซึ่งผู้ศึกษาได้นำผลของการศึกษาค้นคว้าดังกล่าว พร้อมกับศึกษาความเป็นไปได้ของการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ เพื่อกำหนดเป็นกระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกต่อไป

แนวทฤษฎีการบริหารและการจัดการศึกษา

ทฤษฎีการบริหารและการจัดการมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักบริหารเพราะทฤษฎีการบริหารจะเป็นเครื่องนำทางในการบริหารงานขององค์กรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งในปัจจุบันมีทฤษฎีการบริหารจัดการหลากหลายแนวคิด ซึ่งมีนักวิชาการ นักการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาได้

เสนอไว้สรุปได้ดังนี้ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556, กระทรวงศึกษาธิการ, 2553ก, Sheldrake, 1996, และ Lunenburg and Ornstein, 2000)

1. ทฤษฎีการบริหารทัศนะดั้งเดิม (Classical Viewpoint)

1.1 ทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) หัวใจสำคัญของหลักการดังกล่าวคือ การกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุด (One Best Way) ด้วยการวิเคราะห์สายพานการทำงานแยกแยะงานออกเป็น ส่วน ๆ จัดส่วนที่ไม่จำเป็นออก แล้วกำหนดวิธีการทำงานได้ดี ลดค่าใช้จ่ายเวลาและแรงงานแต่ให้ผลผลิตตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีสิ่งจูงใจที่ดีที่สุดคือเงิน นักทฤษฎี ที่สำคัญคือ Taylor, Gilbreth และ Gantt

1.2 ทฤษฎีการบริหารจัดการ (Administrative Management) ที่มุ่งกำหนดหลักการทางการบริหารไว้ โดยให้นักบริหารเป็นผู้ประสานกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรเข้าด้วยกัน ปฏิบัติหน้าที่พื้นฐานด้านการวางแผน การจัดองค์การและการควบคุม มีนักทฤษฎีที่สำคัญคือ Fayol and Barnard หลักการและแนวคิดของ Fayol ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การประสานงาน (Co-ordination) การสั่งการ (Command) การควบคุม (Controlling)

นอกจากนี้ Fayol เชื่อว่าผู้บริหารหากมีการฝึกอบรมก็จะทำให้เป็นนักบริหารที่มีความสามารถได้หากเข้าใจหน้าที่ และหลักการบริหารที่ได้พัฒนาไว้ 14 ประการ ได้แก่ 1) การแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ 2) อำนาจหน้าที่ในการบังคับบัญชาควบคู่กับความรับผิดชอบ 3) มีระเบียบวินัย 4) เอกภาพในการการบังคับบัญชา 5) มีเอกภาพในทิศทางขององค์การ 6) ผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นรองผลประโยชน์องค์การ 7) ความยุติธรรมต่อทั้งนายจ้างและลูกจ้าง 8) การรวมศูนย์อำนาจ 9) การมีสายบังคับบัญชา 10) ความเป็นระเบียบแบบแผน 11) ความเสมอภาค 12) ความมั่นคงในการทำงาน 13) ความริเริ่มสร้างสรรค์ และ 14) ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

1.3 ทฤษฎีการบริหารแบบราชการ (Bureaucratic Management) ที่มุ่งเน้นความเป็นเหตุเป็นผลในองค์ประกอบต่าง ๆ ขององค์การแทนที่จะปล่อยให้ไปตามอำเภอใจของนักบริหารหรือเจ้าของกิจการ ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานจากผลงานของ Max Weber ที่ได้เสนอแนวคิดหลักการการบริหารองค์การ 7 ประการ ได้แก่ 1) มีกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อการตัดสินใจ 2) ความไม่เป็นส่วนตัว 3) การแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะทาง 4) มีโครงสร้างสายการบังคับบัญชา 5) เป็นอาชีพที่มั่นคง 6) มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ และ 7) ความเป็นเหตุผลในกระบวนการตัดสินใจเพื่อบรรลุเป้าหมาย

2. ทฤษฎีการบริหารทัศนะเชิงพฤติกรรม (Behavioral Viewpoint)

ทฤษฎีนี้เห็นว่าคนงานมิได้มีแรงขับภายนอกเท่านั้น แต่ต้องเกิดจากแรงขับภายในด้วย นักทฤษฎีเริ่มแรกคือ Munsterberg ศึกษาวิธีการที่จะทำให้คนงานมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายองค์การ และ Follett มีทรรศนะว่าในองค์การควรมีการปฏิบัติงานแบบมีอำนาจร่วมกันมากกว่าการมีจุดอำนาจเหนือกว่าและการศึกษาที่โรงงานฮอธอร์น (Hawthorne Studies) ของ Western Electric Company ที่ชิคาโก โดย

3. ทฤษฎีทรงศนะเชิงปริมาณ (Quantitative Viewpoint)

4. ทฤษฎีการบริหารทรศนะที่เกิดขึ้นใหม่ (Emerging Viewpoint)

4.3 การบริหารแบบเน้นวัตถุประสงค์ (Management by Objectives: MBO) พัฒนาขึ้นโดย Peter Drucker เป็นหลักการบริหารที่จะจัดให้แต่ละบุคคลได้ทำงานและมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ที่มีทิศทางร่วมกันที่ชัดเจนแน่นอน มีการทำงานเป็นทีม ซึ่งทำให้เกิดการประสานระหว่างวัตถุประสงค์ขององค์กรกับวัตถุประสงค์ขององค์การ

5. ทฤษฎีทรรศนะร่วมสมัย (Contemporary Viewpoint)

5.1 ทฤษฎีเชิงระบบ (Systems Theory) และการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Theory) การบริหารตามทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ซึ่งทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่าองค์การหนึ่ง ๆ สามารถมองเป็นระบบหนึ่ง ๆ ได้ โดยระบบหนึ่ง ๆ นั้นหมายถึง ชุดองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นเอกภาพเพื่อบรรลุจุดหมายขององค์การร่วมกัน ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า ผลผลิต กระบวนการ (Input-output-Process Systems) ปัจจุบันมีการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ทฤษฎีเชิงระบบในการศึกษาองค์การ 2 แนวทาง คือ แนวคิดเกี่ยวกับระบบปิดซึ่งเน้นความสำคัญขององค์การ โครงสร้างขององค์การเป็นสำคัญ ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับระบบเปิดนั้นเน้นการศึกษาปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเปิดโอกาสให้องค์การได้สำรวจดูความสัมพันธ์ของตนเองที่มีต่อสภาพแวดล้อมและหาทางปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้้องค์การอยู่รอด ในปัจจุบันทฤษฎีการบริหารเชิงระบบ ได้ถูกนำไปใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อคุณภาพทั้ง้องค์การ (Total Quality Management TQM)

5.2 ทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Theory) เป็นวิธีการที่ให้ความสำคัญกับการผสมผสานความคิดของทฤษฎีบริหารต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งมักจะพบว่าวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงภายในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งอาจจะไม่มีประสิทธิภาพในสถานการณ์อื่นได้ ซึ่งก็หมายความว่า เทคนิคอย่างใดอย่างหนึ่งใช้ได้ดีในกรณีหนึ่งไม่ได้หมายความว่าใช้ได้ดีในทุกกรณี หลักการบริหารงานที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับสถานการณ์หนึ่ง ๆ เท่านั้น ไม่สามารถนำเอาชุดของหลักการที่กำหนดไว้แบบสำเร็จรูปแล้วไปใช้อย่างได้ผลในทุกสถานการณ์ในสถานการณ์ที่แตกต่างไป ผู้บริหารอาจกำหนดหลักการเพื่อเป็นเงื่อนไขหรือแนวการบริหารในสถานการณ์นั้น ๆ ได้โดยอาจบูรณาการหลักการจากทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งผู้บริหารจะต้องสามารถวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานการณ์นั้นเพื่อกำหนดแนวทาง (Solution) ให้เหมาะสมกับโครงสร้างองค์การทรัพยากร เป้าหมายและผู้ปฏิบัติงานใน้องค์การ (Russel, 2003 p. 34)

สรุปว่านักทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์เชื่อว่าหลักการบริหารงานที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับสถานการณ์หนึ่ง ๆ เท่านั้น ไม่สามารถเอาชุดหลักการสำเร็จรูปที่มีอยู่แล้วไปใช้ได้ผลทุกสถานการณ์ผู้บริหารจะต้องสามารถวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารให้เหมาะสมกับโครงสร้างองค์การทรัพยากร เป้าหมายและผู้ปฏิบัติการใน้องค์การ การตัดสินใจวางแผนขึ้นกับเงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อม ลักษณะเด่นของโครงสร้างหน่วยงานควรเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมที่หน่วยงานนั้นสัมพันธ์อยู่

กล่าวโดยสรุปทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์ที่ผู้บริหารจะนำมาใช้ จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมขององค์กร ทั้งที่มีอยู่และอาจจะมีหรือเกิดขึ้นในอนาคต เมื่อปรับรูปแบบเข้ามาใช้กับการบริหารงานด้านต่าง ๆ ภายในองค์กรแล้วจะทำให้้องค์การนั้นสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้มากที่สุดโดยที่ผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ภายใน้องค์การให้เห็นภาพเพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการวางแผน การจัดการด้านโครงสร้าง้องค์การ รวมทั้งการสั่งการและการควบคุมการทำงานเพื่อให้เป้าหมายของ

องค์การที่วางไว้สำเร็จผล ซึ่งการบริหารตามสถานการณ์นี้ผู้บริหารจะต้องมีแนวคิดทฤษฎีการบริหารเชิงระบบ เปิดประกอบการบริหารให้เป็นประโยชน์ด้วย

สรุป ทฤษฎีการบริหารที่แพร่หลาย และนิยมนำไปใช้มี 5 ทฤษฎี ได้แก่ 1) ทฤษฎีการบริหารที่ชนะดั้งเดิม ประกอบด้วย ทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีการบริหารจัดการทฤษฎีการบริหารแบบราชการ 2) ทฤษฎีการบริหารที่ชนะเชิงพฤติกรรม ประกอบด้วย ทฤษฎีมุ่งใจในการปฏิบัติงาน ทฤษฎี X และทฤษฎี Y 3) ทฤษฎีทฤษฎีชนะเชิงปริมาณ มีหลักการสำคัญ 3 หลักการ คือ หลักการบริหารศาสตร์ หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หลักการบริหารเชิงปฏิบัติการ และหลักการระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร 4) ทฤษฎีการบริหารทฤษฎีที่เกิเกิดขึ้นใหม่ ประกอบด้วย ทฤษฎี Z การบริหารคุณภาพโดยรวม (TQM) การบริหารแบบเน้นวัตถุประสงค์ (MBO) 5) ทฤษฎีทฤษฎีชนะร่วมสมัย ประกอบด้วย ทฤษฎีเชิงระบบ และทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์

แนวคิดการจัดการ

แนวคิดการบริหาร (Administration) การจัดการ (Management) มีความเหลื่อมทับกัน หากพิจารณาถึงแหล่งนิยมใช้คำว่า “การบริหาร” นิยมใช้ในอเมริกา แคนาดา และออสเตรเลีย ส่วนคำว่า “การจัดการ” นิยมใช้ในอังกฤษ ยุโรปและแอฟริกา สำหรับการบริหาร (Administration) หากพิจารณาที่ตัวบริหาร (Administrator) แล้วมีลักษณะคล้ายคลึงกับลักษณะพิเศษของ “ผู้นำ” หรือ “ภาวะผู้นำ” เช่น เน้นวิสัยทัศน์ เน้นการกำหนดทิศทางระยะยาว เน้นสภาพอนาคต เน้นการใช้สมอง เน้นประสิทธิภาพ เน้นการตัดสินใจภายนอก เน้นกระตุ้นระดมพลัง มุ่งเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ซึ่งแสดงประเด็นเชิงเปรียบเทียบระหว่างลักษณะของการจัดการการบริหาร และภาวะผู้นำ ดังตารางที่ 1 (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557 หน้า 4)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบลักษณะเฉพาะของการจัดการการบริหารและภาวะผู้นำ

การจัดการ (Management)	การบริหาร (Administration)	ภาวะผู้นำ (Leadership)
เน้นการปฏิบัติ เป็นทหารที่ดี ยอมรับสภาพที่เป็นอยู่เลียนแบบ ต้องการทักษะเชิงเทคนิคมากกว่า	เน้นการกำหนดจุดมุ่งหมาย ต้องการทักษะเชิงบริหารมากกว่าทักษะเชิงเทคนิค	เป็นตัวของตัวเอง มุ่งการเปลี่ยนแปลง ริเริ่ม
มีทัศนคติในระยะสั้น เป็นการตัดสินใจที่เน้นปัจจัยภายในที่ขึ้นกับค่านิยม ความเห็น ความเชื่อของผู้บริหาร เน้นการบริหารจัดการ เน้นที่ระบบและโครงสร้าง อาศัยการควบคุม ความเห็นพ้องต้องกัน สั่งการ และควบคุม ยึดเกี่ยวอำนาจให้ตนเอง	เป็นการตัดสินใจที่เน้นปัจจัยภายนอกที่คำนึงถึงความเห็นสาธารณะ นโยบายของรัฐ ปัจจัยทางสังคม ศาสนา และอื่น ๆ เน้นการตัดสินใจ	มีทัศนคติในระยะยาว เน้นที่คน บันทดใจ ความไว้วางใจ ความหลากหลายตัดสินใจ ร่วม เสริมพลังอำนาจให้คนอื่น เน้นปัจจัยภายนอก

มุ่งทำให้ถูกต้อง เน้นว่าใครทำและทำอย่างไร ถ้ามถึงอย่างไร และเมื่อไร เชี่ยวชาญในงานและเนื้อหา เชิงปฏิบัติ เกี่ยวกับหน้าที่ การจูงใจและการควบคุมองค์กร	เน้นอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เกี่ยวกับหน้าที่การวางแผนและการจัดองค์กร	ถ้ามถึงอะไรและทำไม ตั้งคำถาม “ทำไม” “ทำไมถึงไม่” มุ่งทำสิ่งที่ถูกต้อง เชี่ยวชาญในบริบท เชิงยุทธศาสตร์
สภาพปัจจุบัน นักปฏิบัติ เน้นการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ทำตามระเบียบวินัยที่กำหนด ประสิทธิภาพ ทำงานตรงกับวัตถุประสงค์	เน้นการกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวนโยบายหลัก ๆ เน้นการใช้สมองการคิด เน้นหน้าที่เชิงนโยบาย เน้นการตัดสินใจในภาพรวมขององค์กร	สภาพในอนาคต นักวิสัยทัศน์ ประสิทธิภาพ ความสามารถในการสร้างอนาคต ส่งเสริมการเรียนรู้มองไปข้างหน้า
เน้นการกระทำ มองลงล่าง เป็นสำเนา เน้นเนื้อหา เน้นหน้าที่เชิงบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมถูกจำกัด อยู่ที่ “รู้เอาเอง” รวมศูนย์ สายการบังคับบัญชา และใช้อำนาจ โดยตำแหน่งเน้นการตัดสินใจในระดับหน่วยปฏิบัติงาน เน้นภาพความเป็นต้นไม้ให้ได้รับองค์ประกอบ และระบบย่อย ที่เหมาะสม		เป็นต้นฉบับ วินัยในตนเอง เน้นบริบท กระจาย แบบแบนราบ ใช้อำนาจเชิงกระจาย เน้นภาพความเป็นป่า-มองต้นไม้ทั้งหมด ประกอบกันเป็นป่าและความสัมพันธ์โดยภาพ รวมกับระบบอื่นในสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่
เกี่ยวข้องกับผู้บริหารระดับ กลางและระดับล่าง เป็นกิจกรรมการบริหารระดับ กลางเกี่ยวข้องกับลูกจ้างหรือพนักงานประจำ เน้นทักษะเชิงเทคนิค และทักษะเชิงมนุษย์บอกกล่าว ขยายความคิด สนับสนุน แนะนำ สั่งจัดระเบียบงานเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่	เน้นทักษะเชิงมนทัศน์และทักษะเชิงมนุษย์ เป็นกิจกรรม การบริหารระดับสูง มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการที่ลงทุน	เกี่ยวข้องกับผู้บริหารระดับสูง เกี่ยวข้องกับเจ้าของธุรกิจ เชื่อเชียว ปรึกษาหารือ สืบเสาะหา อำนาจความสะดวก กระตุ้น ระดมพลังมุ่งการพัฒนา แก้ปัญหา แบบมีส่วนร่วม

ที่มา: (วิโรจน์ สารัตนะ, 2557 หน้า 4)

จากตารางที่ 1 เห็นได้ว่าการจัดการ (Management) มีลักษณะสำคัญ คือ มองปัจจุบัน เป็นนักปฏิบัติ เป็นทหารที่ดี มีทัศนคติในระยะสั้น ถ้ามถึงอย่างไรและเมื่อไร เน้นภาพความเป็นต้นไม้ม เน้นการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ เน้นการทำงานตรงกับวัตถุประสงค์ เน้นการตัดสินใจในระดับหน่วยปฏิบัติงาน เน้นการ

แก้ปัญหาแบบจัดการ เน้นทักษะเชิงเทคนิคและทักษะเชิงมนุษย์ รวมศูนย์ สายการบังคับบัญชา และใช้อำนาจโดยตำแหน่ง เน้นความมีประสิทธิภาพ เน้นความเชี่ยวชาญในงานและเนื้อหาเชิงปฏิบัติ ความเห็นพ้องต้องกัน การสั่งการและควบคุม การบริหาร (Administration) มีลักษณะสำคัญ คือ เน้นหน้าที่เชิงนโยบาย เน้นการกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวนโยบายหลัก ๆ เน้นการใช้สมองการคิด เน้นการตัดสินใจในภาพรวมขององค์กร เป็นการตัดสินใจที่เน้นปัจจัยภายนอก ที่คำนึงถึงความเห็นสาธารณะนโยบายของรัฐ ปัจจัยทางสังคม ศาสนา และอื่น ๆ เน้นทักษะเชิงมนทัศน์และทักษะเชิงมนุษย์ ต้องการทักษะเชิงบริหารมากกว่าทักษะเชิงเทคนิค

ภาวะผู้นำ (Leadership) มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นนักวิสัยทัศน์ มีทัศนะในระยะยาว ถ้ามองถึงอะไรและทำไม มีความสามารถในการสร้างอนาคต มองไปข้างหน้า เน้นปัจจัยภายนอก เป็นต้นฉบับ เน้นที่คนส่งเสริมการเรียนรู้ เน้นบริบท เป็นตัวของตัวเอง มุ่งการเปลี่ยนแปลง ริเริ่ม เน้นภาพความเป็นป่า สภาพในอนาคต มุ่งประสิทธิผล มุ่งทำสิ่งที่ถูกต้อง มีวินัยในตนเอง กระจายแบบแบนราบ ใช้อำนาจเชิงกระจายเชี่ยวชาญในบริบทเชิงยุทธศาสตร์ กระตุ้น ระดมพลัง มุ่งการพัฒนา แก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม บันดาลใจความไว้วางใจ ความหลากหลาย ตัดสินใจร่วม เสริมพลังอำนาจให้คนอื่น เมื่อพิจารณาเจาะจงเฉพาะที่ “การบริหาร” เป็นประเด็นหลัก ก็ต้องพิจารณาที่ลักษณะสำคัญว่าเป็นอย่างไร ในที่นี้ก็คือ เน้นการทำหน้าที่เชิงนโยบาย ความเป็นนักนโยบาย เน้นทักษะเชิงมนทัศน์และทักษะเชิงมนุษย์มากกว่าทักษะเชิงเทคนิค หรือทักษะเชิงบริหารมากกว่าทักษะเชิงเทคนิค ซึ่งต้องใช้สมองการคิดตัดสินใจในภาพรวมขององค์กรที่เน้นปัจจัยภายนอก เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวนโยบายหลัก ๆ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของภาวะผู้นำ (Leadership) ที่มีลักษณะสำคัญคล้ายคลึงกัน ที่ช่วยเสริมลักษณะของการบริหารให้มีความเข้มแข็งชัดเจนยิ่งขึ้น นั่นคือ ความเป็นนักวิสัยทัศน์ มีทัศนะในระยะยาว ความสามารถในการสร้างอนาคต มองไปข้างหน้า เน้นปัจจัยภายนอก เน้นภาพความเป็นป่า เชี่ยวชาญในบริบทเชิงยุทธศาสตร์ ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นตัวของตัวเอง มุ่งการเปลี่ยนแปลง ริเริ่ม มุ่งประสิทธิผล มุ่งทำสิ่งที่ถูกต้อง มีวินัยในตนเอง กระจายแบบแบนราบ ใช้อำนาจเชิงกระจาย กระตุ้น ระดมพลัง มุ่งการพัฒนาแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม บันดาลใจความไว้วางใจ ความหลากหลาย ตัดสินใจร่วม เสริมพลังอำนาจให้คนอื่น ส่วน “การจัดการ” มีลักษณะที่ค่อนข้างตรงข้าม กล่าวคือ เน้นความเป็นนักปฏิบัติการเป็นทหารที่ดี มีทัศนะในระยะสั้น มองปัจจุบัน เน้นภาพความเป็นต้นไม้ เน้นการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ เน้นการทำงานตรงกับวัตถุประสงค์ เน้นการตัดสินใจในระดับหน่วยปฏิบัติงาน เน้นการแก้ปัญหาแบบจัดการ เน้นทักษะเชิงเทคนิคและทักษะเชิงมนุษย์ รวมศูนย์ สายการบังคับบัญชา และใช้อำนาจโดยตำแหน่ง เน้นความมีประสิทธิภาพ เน้นความเชี่ยวชาญในงานและเนื้อหาเชิงปฏิบัติ มุ่งให้เกิดความเห็นพ้องต้องกัน การสั่งการและควบคุม สรุป การบริหารหรือจัดการศึกษา หมายถึง หน้าที่ของผู้บริหารการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย และนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติตามกรอบภาระงาน 4 ด้าน ได้แก่ งานด้านวิชาการ งานด้านงบประมาณ งานด้านบุคคล และงานด้านบริหารทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนด

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553ก, หน้า 5) ซึ่งมีนักการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาได้ให้ความหมายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

ความหมายของการพัฒนา

Swanson, and Holton (2009, อ้างถึงใน จิตติมา อัครธิตพิงศ์, 2556, หน้า 93) ได้นิยามความหมายของการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการสร้างพลังความรู้ ระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพหรือหาแนวคิดใหม่ ๆ ตามความต้องการเพื่อความอยู่รอด

สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า หมายถึง การดำเนินงานตามจุดเน้น จุดเด่น ตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา, 2554 หน้า 52)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อตนเองหรือพัฒนางาน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2553 หน้า 4)

สรุป การพัฒนา หมายถึง กระบวนการปรับปรุงส่งเสริมบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ผลงานที่เกิดขึ้นสนองความต้องการของตนเอง หรือองค์กรตามที่กำหนดไว้

ความหมายของคุณภาพการศึกษา

คำว่า “คุณภาพ” คือ สิ่งที่ถูกคำพิงพอใจซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรจะต้องผลิตสินค้า หรือบริการที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) โดยจะต้องศึกษาความต้องการของลูกค้าด้วยวิธีการต่าง ๆ (ประเทือง จุลวาทีน, 2556 หน้า 1) คุณภาพเป็นผลผลิตที่สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการจัดการ (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2557 หน้า 32)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา คือ คุณภาพผู้เรียน ซึ่งหมายถึง ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีคุณภาพดีตามมาตรฐานหลักสูตรกำหนด (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550 หน้า 22) สอดคล้องกับ รัตนา ดวงแก้ว กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด (รัตนา ดวงแก้ว, 2556 หน้า 7)

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง ผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และมีนิสัยใฝ่เรียนตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่ม มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียงและสามารถก้าวทันโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 หน้า 12) ระบุถึงคุณภาพการศึกษา คือ สิ่ง que ผู้เรียนจบการศึกษาตามหลักสูตรแล้วจะต้องมีสมรรถนะที่สำคัญ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้รับการพัฒนาครบทุกกิจกรรม และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ, 2553ค หน้า 11)

สรุป คุณภาพการจัดการศึกษา คือ คุณภาพผู้เรียน ซึ่งหมายถึง ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะตามหลักสูตรกำหนด สามารถเรียนรู้และแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองให้ก้าวทันโลกในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม ยึดมั่นในระบอบการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

นโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มีสาระสำคัญ คือ มุ่งพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การผลิต พัฒนาคู่มือบุคลากรทางการศึกษา ขยายโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระบบการบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ สำหรับภารกิจของส่วนราชการหลักและหน่วยงานที่ปฏิบัติ ในลักษณะงานในเชิงหน้าที่ (Function) งานในเชิงยุทธศาสตร์ (Agenda) และงานในเชิงพื้นที่ (Area) ซึ่งได้ดำเนินการอยู่ก่อนเมื่อรัฐบาลหรือกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายสำคัญเพิ่มเติม ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 นอกเหนือจากที่กำหนดหากมีความสอดคล้องกับหลักการนโยบายและจุดเน้นข้างต้น ให้ถือเป็นหน้าที่ของส่วนราชการหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งรัด กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ให้การดำเนินการเกิดผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรมด้วยเช่นกัน

นโยบายและจุดเน้นกระทรวงศึกษาธิการปี 2564 ประกอบด้วย การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อความมั่นคง การสร้างความสามารถในการแข่งขัน การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการการขับเคลื่อนนโยบายและจุดเน้นสู่การปฏิบัติ โดยให้ส่วนราชการในสังกัด นำนโยบายและจุดเน้นเป็นกรอบในการวางแผน มีคณะกรรมการติดตามประเมินผล ใช้ภาคีเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่

การพัฒนาเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

การพัฒนาเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เริ่มมาจากแผนยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ที่ต่อยอดมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern

Seaboard) มีพื้นที่ครอบคลุม 3 จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมเป้าหมายให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านการส่งเสริมการลงทุน 10 อุตสาหกรรม ได้แก่ 1) ยานยนต์และชิ้นส่วน 2) ปิโตรเคมีและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 3) เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ โทรคมนาคม 4) การเกษตรแปรรูป 5) โลจิสติกส์ 6) อุตสาหกรรมการบิน 7) การแพทย์ครบวงจร 8) หุ่นยนต์ 9) ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ดิจิทัล 10) เชื้อเพลิงชีวภาพ พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจึงมีความสำคัญเพราะเป็นศูนย์กลางกลางด้านการลงทุน เป็นฐานอุตสาหกรรมด้านพลังงาน เป็นศูนย์กลางของการคมนาคม และเป็นประตูสู่อาเซียนที่สามารถเข้าถึงประชากรได้มากกว่าครึ่งของประชากรโลก เพราะเป็นศูนย์กลางของความเชื่อมโยงมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดีย รวมถึงประเทศไทยกลุ่มอนุภาคแม่น้ำโขง และทางตอนใต้ของประเทศจีน เมื่อพื้นที่เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีความเจริญมากขึ้นเท่าใดย่อมมีผลกระทบตามมา เช่นผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่ทรุดโทรม อันเนื่องมาจากมีประชากรอาศัยอยู่มาก การจัดการขยะมูลฝอยและเศษปฏิกูลรวมถึงเศษชิ้นส่วนและมลพิษที่เป็นสารเคมีหรือเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งยังไม่มีมาตรการชัดเจนเท่าไรในการป้องกัน กำจัด และดูแลให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกันระหว่างภาคการดูแลคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนกับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมยังไม่ได้รับการอบรม ดูแล และพัฒนาให้เป็นแรงงานที่มีคุณภาพมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง การมีรายได้ในอาชีพนี้จึงไม่สูงและเพียงพอต่อการดำรงชีวิต สภาพดังกล่าวอาจจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของไทยในอนาคตก็อาจเป็นไปได้ แต่เมื่อพิจารณาในด้านที่เป็นประโยชน์ คือ ทำให้เกิดอาชีพที่หลากหลายประชาชนในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษสามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของตนเองได้ การจัดการศึกษาในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกหน่วยงานทางการศึกษาของรัฐและเอกชนจะต้องร่วมมือกันจัดการศึกษา และส่งเสริมพัฒนากำลังคนให้เป็นแรงงานที่มีคุณภาพ โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการผลิตและพัฒนากำลังคนให้เป็นบุคลากรที่มีความสามารถสูง สอดคล้องกับความต้องการของภาครัฐและภาคเอกชนตลอดจนการประกอบอาชีพอิสระในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ทั้งนี้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จะต้องพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อรองรับนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ของรัฐบาลที่มุ่งให้ประเทศไทยเป็น Thailand 4.0 โดยมีการดำเนินการสำคัญ ได้แก่การพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านภาษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และการประกอบอาชีพ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย รวมถึงพัฒนาสถานศึกษา เพื่อรองรับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ 6 ยุทธศาสตร์ ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามกลยุทธ์

การประเมินยุทธศาสตร์

การประเมินยุทธศาสตร์ คือ การตัดสินคุณค่าความสอดคล้องของวิสัยทัศน์ศักยภาพ และวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น โดยเทียบมิตัวชี้วัดเทียบกับผลที่เกิดขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งจะต้องมีความตรงเชื่อถือได้และ

สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัยได้นำหลักการประเมินตามแนวคิดของคณะกรรมการด้านมาตรฐานสำหรับการประเมินผลทางการศึกษา มาเป็นแนวทางการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้อง (Accuracy) ด้านความเหมาะสม (Propriety Standard) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) และด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standard) กล่าวโดยสรุป การประเมินยุทธศาสตร์ คือ การตัดสินคุณค่าความสอดคล้องของวิสัยทัศน์ศักยภาพ และวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น โดยเทียบกับตัวชี้วัดเทียบกับผลที่เกิดขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งจะต้องมีความตรง เชื่อถือได้และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

เอกสารอ้างอิง

- คณะศิลปศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2560). **ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์คืออะไรแน่**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563, จาก http://www.flas.kps.ku.ac.th/forum/index_php?topic-79.0.
- จิตติมา อัครธิพิงศ์. (2556). **เอกสารประกอบการสอน รหัส 3563404 วิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ Human Resource Development**. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2557). **คุณภาพศิษย์เป้าหมายการประเมิน**. กรุงเทพมหานคร: ซีโนพัลลขิงแอนด์แพคเกจจิ้ง.
- ดำรงค์ วัฒนา (ม.ป.ป., สือออนไลน์)
- เอียร์ชัย เอี่ยมวรเมธ. (2552). **พจนานุกรมไทยฉบับใหม่**. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- นิมิต ผ่องจิต. (2556). **วิชายุทธศาสตร์เบื้องต้น**. นครนายก: ส่วนวิชาการทหารโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า.
- ประเทือง จันทาทิน. (2556). **คุณภาพ (Quality)**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563, จาก <http://www.uttvc.ac.th>.
- มนตรี สิงห์สุวรรณ. (2556). **การวางแผนกลยุทธ์**. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2561). **การประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2563, จาก www.ku.ac.th.
- รัตนา ดวงแก้ว. (2559). **การพัฒนาคุณภาพการศึกษา**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2554). **การวางแผนยุทธศาสตร์ด้วยการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนที่ทางยุทธศาสตร์ และตัวชี้วัด**. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2563, จาก www.mjmtsci.stou.ac.th.

- _____. (2560). แนวคิดและความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563, จาก <https://www.wiruch.com>.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). การบริหารการศึกษาในและสำหรับศตวรรษที่ 21. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมานิต วิจิตร. (2551). ยุทธศาสตร์ (กลยุทธ์) กับยุทธวิธี (กลวิธี). สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2558, จาก http://samanit.glospot.com.2008/09/blog-post_22.html.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554) การประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (ม.ป.ป.). การพัฒนาพื้นที่ EEC. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2563, จาก <https://www.eeco.or.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556). การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563, จาก <http://www.nesdb.go.th>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2557). คู่มือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2561). แผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 ของกระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2563, จาก <http://bps://bps.sueksa.go.th/wp-content/uploads/2018/04>.
- _____. (2562). รายงานผลการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 ของกระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563, จาก <http://www.moe.go.th/websm/2019/1eecpdf>.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2550). หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบสอง (พ.ศ.2549-2553). กรุงเทพมหานคร: จุฑทอง.
- _____. (2554). คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับสถานศึกษา พ.ศ.2554. กรุงเทพฯ: แมทซ์พอยท์.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2550). กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการศึกษาเล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (ม.ป.ป.). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2554-2579)**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

_____. (2550). **กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2550-2554)**.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Goodstain, L.D., Nolan, T.M.J.W. Preiffer. (1982). **Applied Strategic Planning. A comprehensive Guide**. San Diago, CA: Pfeiffer and Company.

Morgan G. (1997). **Image of Organization**. CA: Sage.